

LABO

magasinet

16 Juleskurken er tilbake

nr. 4 • 2022

Jul på Torvet

LABO

5 BOLMILJØPRISEN | 10 JULEBUTIKKENE PÅ TORVET | 22 AKTIVITETSTIPS

LYS I ENDEN AV TUNNELEN?

Det er en smått underlig følelse å bli glad for en renteøkning. Faktum er vel at de fleste av oss pustet litt lettet ut etter Norges Bank sitt rentemøte den 2. november. Styringsrenten ble bare hevet med 0,25 %, ikke den lenge bebudede «nok et halvt prosentpoeng». Så får vi håpe at dette var en indikasjon på at rentetoppen er nådd, og at Norges Bank vurderer det slik at den ønskede effekten er oppnådd. Videre utvikling i rentenivået avhenger av hvor sterk prisveksten blir fremover. Så lenge vi tviholder på målet om en lav inflasjon, så har det ikke vært noen vei utenom; renten skulle opp, kjøpekraften og forbruket skal reduseres og presset i arbeidsmarkedet må avta. Vi skal bruke mindre penger.

Norge er et rikt land som bare har blitt rikere og rikere etter at energipriser og oljepriser har steget til rekordnivåer. Det er en utakknemlig pedagogisk oppgave å overbevise deg og meg om at vi skal stramme inn livreima og få mindre penger å rutte med, når vi som nasjon har mer enn nok av dem. Hvorvidt vi har blitt overbeviste om at det er fornuftig å redusere forbruket vårt og aksepterer at det er litt mindre igjen i lønningsposen enn tidligere, vil vi få svar på i neste års lønnsoppgjør. Men det er mange gode grunner til å ha et mål om en lav inflasjon. Høy inflasjon betyr helt enkelt at vi må bruke mere penger for å betale utgiftene våre. Historien har nok av eksempler på at det kan true velferden og stabiliteten i et samfunn.

Vi kan stille oss et berettiget spørsmål om rekylen etter all renteskytsen

blir for hard. Styringsrenten har økt fra 0,25 % til 2,5 % fra november i fjor og frem til i dag. Den neste renteøkningen har kommet før vi faktisk har sett virkningene av den forrige. Det har som sagt sammenheng med at prisene på varer og tjenester har steget mye i samme periode. Strømkostnadene har mangedoblet seg for bedriftene. Og bedrifter som i utgangspunktet har vært solide og levedyktige kan gå overende. Faren for bråstopp i bygge- og anleggssektoren (bare høstens renteøkninger har gjort en ny leilighet på 75 m² ca. 150.000 dyrere å bygge), med påfølgende permitteringer og arbeidsledighet i mange bransjer og fag, henger over oss. Det gjenstår å se hvorvidt de dystre spådommene slår til, vi skal ikke male fanden på veggen før han er her, som det heter.

Enn så lenge så skal vi i LABO uansett gjøre vårt for å unngå bråstoppen. Vi har (i en avsinndig tid vil kanskje mange si) i samarbeid med Agnes Utvikling / Linstow nylig lagt ut neste prosjekt på Sjøparken for salg. Totalt 44 leiligheter skal bygges på nyåret, og da er Øy 3 (2 av 4 øyer) ferdigstilt. Sjøparken begynner nå virkelig å ta form, med spennende og vakker arkitektur, flotte farger, fantastiske utearealer med sjøkanaler, brygger og bro mellom øyene og byggene. Et unikt boligprosjekt med mye rosende omtale både nasjonalt og lokalt; Sjøparken ble nominert til Arkitekturopprørets hederspris i 2021.

Og flere boligprosjekter er nært forestående. Av plan- og

Foto: Line Loholt

reguleringsmessige årsaker har vi blitt litt forsinket med både Nanset Skole og neste leilighetsprosjekt på Torstvedtjordet, men nå nærmer vi oss lansering av begge prosjektene. I første halvår 2023 vil både første etappe i Skolehagen borettslag som vil bestå av både leiligheter og rekkehus, samt Syrinhagen borettslag, som består av 25 leiligheter fordelt på 2 bygg på Torstvedtjordet, bli lagt ut for salg.

Men i mellomtiden skal vi slakke litt på livreima igjen og sørge for forbruksvekst. Julepresanger og julemat skal handles inn i fleng til den norske heimen. Kanskje vi kan moderere oss litt der også? Og heller bidra med litt av forbrukspengene våre til en av våre mange flotte humanitære organisasjoner som gjør en formidabel innsats for at folk som lider, både her hjemme og rundt om i verden, skal overleve i hverdagen. Samtidig kan vi gjerne gjøre oss noen tanker om hvor privilegerte vi som vanlige borgere tross alt er i et land som Norge. Det skader ikke.

Ha en riktig god og fredfull jul!

Asle Granerud
Adm.dir.

Senk skuldrene i Denja Hage

Frister det med en enklere hverdag i helt ny leilighet med lavt energiforbruk?

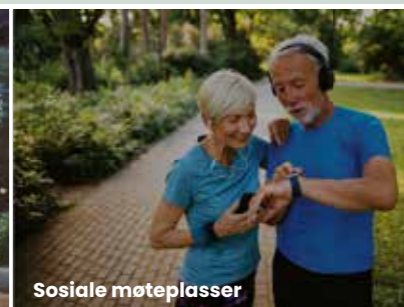
3 og 4-roms leiligheter fra 78 til 98 kvm på Hovland for salg. Rundt boligene finner du store sosiale uterom med to drivhus/orangeri, bocciabane, hobbyrom og flere trivelige sitteplasser. Her er det lagt stor vekt på å skape et godt nabolag. I tillegg er det nærbutikk og busstopp rett på utsiden, og bare en kort rusletur til Nordbyen kjøpesenter. I Denja Hage har du mulighet for individuell nedbetaling av fellesgjelden (IN-ordning). Ta kontakt med megler for mer informasjon eller les mer på nettsiden.

www.denjahage.no

Gode grunner til å bo i Denja Hage:

Drivhus

Sosiale møteplasser

Bocciabane

Felles hobbyrom

innhold

Bomiljøprisen..... s. 5

Gater i Larvik

Torvet: Julegrantenning..... s. 8

Julebutikker rundt Torvet..... s. 10

REKO-ringen på Torvet..... s. 14

Juleskurken..... s. 16

Espens grønne hjørne: Pynt fra naturen..... s. 18

Tema: Kos og hygge med spill og apper..... s. 22

Økonomi bolig..... s. 24

Jus: Fordeling av felleskostnader..... s. 26

Tankedryss: Takk for meg!..... s. 28

Moroside..... s. 29

Mat: Krydderdrikker..... s. 30

Medlemsfordeler..... s. 34

14

16

30

Bomiljøprisen ble delt ut på LABOs konferanse for tillitsvalgte 17. september. Inger Johanne Skalleberg og Einar Klepaker tok imot prisen på borettslagets vegne. Styreleder i LABO Ingrid Svendsen delte ut prisen.

ENDELIG

gikk Bomiljøprisen til Lundebakken borettslag

TEKST OG FOTO: LABO

I 22 år har beboerne i Lundebakken borettslag hatt tirsdagstreff i fellesstua. Inger Johanne Skalleberg har vært primus motor helt fra starten. Beboerne kan ikke få fullrost hvor bra de sosiale samlingene er for bomiljøet. Ildsjeler er viktig for å få ting til å skje, og i Lundebakken er det Inger Johanne som har stått for stort og smått i alle år. Mange vil si at det var på tide at Lundebakken fikk Bomiljøprisen.

Fast innslag er vafler og kaffe. I tillegg har det vært mange aktiviteter som quiz, allsang, opplesning og innleid sang og musikk. Tirsdag 27. september ble prisen feiret med bløtkake, og stemningen var høy. Det var også stas at lokalavisen kom og lagde fin reportasje.

Tirsdagssamlingene er spesielt viktige for at beboerne skal bli kjent med hverandre. Enkelte har bodd der siden det var nytt i 2000, mens andre har kommet til. Det er lett å få nye venner i Lundebakken. En gang i måneden er det utlodning til et barnehjem i Moldova, og de får jevnlig besøk av lederen av barnehjemmet som holder beboerne i Lundebakken orientert om hva pengene går til. Moldova er et av de fattigste land i Europa og Lundebakken setter pris på å kunne hjelpe.

Det er ikke bare på tirsdager det skjer i Lundebakken. Det arrangeres grillkvelder om sommeren og til jul har de julebord. Det er alltid godt oppmøte kan Inger Johanne fortelle, og takknemligheten er stor.

I flere år har borettslaget vært på

tur, i fjor gikk turen til Blaafargeverket og i år var turen mer kortreist til ulike steder i Larvik kommune; Fritzøe gård og Helgeroa. De siste årene har de invitert med seg to andre borettslag med omsorgsboliger; Frøytunet og Lilleskogen. Det er koselig å reise på tur, sier Elsa Abrahamsen, som har bodd der fra det var nytt, og som i mange år var styreleder i borettslaget.

I tillegg til fellesstua er det også et fint uteareal beboerne kan benytte. I fjor fikk borettslaget LABO Boservice til å sette opp 5 store plantekasser, som er plantet med mange fine blomster og de har lagt vekt på at blomstene skal være bie-vennlige. Blomster er en glede for beboerne og er bra for miljøet.

Styret i borettslaget sørger ikke bare for beboernes trivsel, her blir alt mye annet også tatt hånd om for at det skal være trygt og godt å bo. Her blir brannvarsling, lys og ladelys sjekket regelmessig. Innvendig er det montert ledlys for å spare på strømmen, og et stort prosjekt med solceller er på

gang. Prosjekt- og boligutviklingsavdelingen på LABO bistår med prosjektet.

Foruten Inger Johanne Skalleberg som har vært med fra starten, er Elisabeth Fagerli Rasmussen blitt med som en av de gode hjelperne. Hun ble rekruttert etter et innslag i ØP, der Inger Johanne etterlyste hjelp. Som pensjonert lærer er det fint å kunne bidra, sier Elisabeth. Det er beboere fra midten av 50 til 100 år, eller strengt tatt er ikke Ragnar Buran 100 år før 21. desember. Det sosiale livet i borettslaget er svært viktig for folk i alle aldre. De yngste som er rammet av slag er flinke til å trene. Borettslaget har litt treningsutstyr og noen tar til takke med å trimme rundt i korridorane.

LUNDEBAKKEN BORETTSLAG

Lundebakken borettslag ble bygd i år 2000 og består av 32 omsorgsboliger.

På nett.
For gode opplevelser.

Med Altibox får du lynrask fiber og underholdningen du vil ha. Velg den tv- og internettapakken som passer akkurat deg, uavhengig av hva naboen velger!

Styret kan enkelt be om et tilbud fra oss, hvis du som beboer spiller det inn.

vikenfiber.no/boligselskap

altibox

LEVERES AV
VIKEN FIBER

GATER I LARVIK

Julegrantenning på Torvet

BOLIGBYGGELAGENS
MEDLEMSFORDELER

Tradisjonen tro tennes julegrana på Torvet, i år deltok Larvik barne- og ungdomsteater med et lite utdrag av Juleskurken.

2%
medlemsbonus

Eksempel:
Har du en strømkostnad på 5.000 kr får du bonus på 100 kr

MEDLEMSSTRØM FRA POLAR KRAFT:

Når strømprisen er høy, er det viktig å sikre seg en god strømvtale

Medlemsstrøm gjennom **LABO** er en fremforhandlet avtale fra Polar Kraft kun for deg som er medlem av **LABO**. Du kan være trygg på at prisen er god og du får i tillegg 2% medlemsbonus på strømforbruket ditt.

- ✓ 2% medlemsbonus
- ✓ God pris - en blanding mellom spot og prissikring
- ✓ Ingen bindingstid
- ✓ Last ned Polar Kraft-appen - den gir deg god oversikt

 POLAR kraft

Ring 987 02 006 eller gå inn på polarkraft.no/medlemsstrom for å bestille!

GATER I LARVIK

Julebutikkene på Torvet

Rått og Sanselig

Flere av butikkene rundt Torvet har allerede iført seg julepynten, men det er likevel litt vanskelig å helt finne julefølelsen den regntunge novemberdagen jeg besøker dem.

TEKST OG FOTO: Myriam H. Bjerkli

– Akkurat i dag selger vi mest regnjakker, ler daglig leder Camilla Russeltved hos **Rått og Sanselig**, - men vi merker likevel godt at julen nærmer seg.

– Vi hører at det snakkes om nedgang på grunn av renteoppgang og manges pressede privatøkonomi, men vi har foreløpig ikke merket noe til det, forteller Charlotte Husèn, som er SoMe-ansvarlig.
– Jeg tror mye av grunnen til det er at vi er ganske gode og store på nett. Veldig mye av salget vårt foregår i nettbutikken.

Butikken har et mangfoldig utvalg av interiørartikler og klær, men spesielt populært er fargerike og stemningsfulle lysestaker, plakater, klær og marokkanske tepper. Og selvfølgelig julepynt.

– Vi har satset litt ekstra på en del mer bruksvennlige julevarer i år, og det ser vi slår an, forteller Camilla. – Jeg tror det er styrken vår. Vi fornyer oss, samtidig som vi er opptatt av å være gjenkjennelige og ha vår egen stil. Hun smiler.
– Vi går for tradisjon, men gjerne med en litt spennende vri!

Hos **Ljosland Optikk** er det i dag Steinar Ljoslands datterdatter, Silje Marie, som er daglig leder, men denne novemberdagen er det to andre damer som råder grunnen i den tradisjonsrike forretningen. Optikerne – eller helt korrekt optometristene - Jannike Fehn og Line Aakre.

– Julen er en litt stillere periode hos oss, sier de, - selv om vi selger en del solbriller, linser og lupar. Noen gir også bort gavekort eller pusse-utstyr. Og synstester er selvfølgelig noe vi gjør mye av hele året.

Ljosland Optikk ble etablert tilbake i 1948, av Steinar Ljosland som var urmakermester og optiker, og har holdt til på Torvet siden 1960. De to optikerne veldig fornøyd med beliggenheten.

– Det er helt fantastisk å holde til her på Torvet, forteller de begeistret. – Om sommeren er det liv og mye som skjer på utsiden her, og når julegrana blir tent på torget, så kommer julestemningen også. Det er et veldig trivelig miljø å jobbe i.

Close Up, som har holdt til på Torvet siden 2014, feirer sin siste jul der. På nyåret flytter butikken til Elveveien.

– Det er litt vemodig, innrømmer Lise Reng, – Det er noe eget og ekstra sjarmerende med beliggenheten her på Torvet. Men for de av kundene som kommer med bil, blir det antagelig litt enklere med Elveveien.

Men før det er tid for å pakke sammen, er det fokus på jul og julebestillinger.

– Vi selger en god del julekort, forteller Lise. – Vi har en fotoautomat der kundene kan lage sine egne, personlige julekort. I tillegg er det mange som lager personlige fotokalendere, eller som forstørrer bilder de vil ha på veggen. Hun smiler. – Det er ikke alle som vet det, men kvaliteten på de fleste mobiltelefoner er så bra at vi kan forstørre bildene, ofte helt opp til plakattørrelse.

Mange har med seg skolebilder og barnehagebilder som de ønsker å gi bort, og Close Up bidrar gjerne med både å forstørre og finne en passende ramme. De selger også den vakre boka «Velkommen til

Ljosland Optikk

Close Up

Larvik» til tilbudspris.

– Vi solgte veldig mange av den i fjor, og den er fremdeles populær, forteller Lise.

Å åpne dørene til butikken på den andre siden av torvet, **Husfliden**, er nesten som å vandre rett inn i eventyret. Her er hornet til mannen på veggen, vesten og sekken til askeladden. Nasjonalromantikk, vakre og varige produkter basert

både på gamle håndverkstradisjoner og nye, spennende ideer.

Torunn Gustu og Sylvia Veliz er opptatt med å pakke opp julenisser idet jeg kommer inn denne novemberdagen. Det er kun et par dager til de skal lage i stand den faste juleutstillingen med håndlagde Rolf Berg nisser.

– De er kjempepopulære, forteller

GATER I LARVIK

Julebutikkene på Torvet

de. – Mange samler på dem, og kommer innom for å kjøpe årets nye nisse.

Sylvia Veliz viser fram en velfødd nissemann av den tradisjonsrike nordiske sorten.

– Hvert år skaper vi en julelandsby med disse nissene, og mange av kundene våre gjør det samme når de kommer hjem. Pynter et skap eller et bord med nisser og lager skikkelig gammeldags julestemning.

Lokalet er ellers fylt med julegaveideer for den som er på jakt etter noe som både er tradisjonelt og spesielt. Håndmalte silkeskerf, Lille lam barnetøy, kofter, bunader og bunadutstyr, pyntegjenstander og julepynt. Og mye, mye mer.

Husfliden

– Akkurat i år, med de strømprise- ne vi har nå, selger vi spesielt mye pledd og tøfler, forteller Torunn.
– Det er mye varme i god ull.

Hos **Gullsmed Felumb** glitrer det i gull, sølv og diamanter idet de går inn i årets største gavesesong. De har nylig pusset opp deler av butikken og gleder seg til ukene som kommer.

– Det er den beste tiden av året, bedyrer de to ansatte, Sarah T. Nilssen og Caroline Borg. – Det er hektisk, fullt trøkk og veldig morsomt.

Gullsmed Felumb

De har ikke merket noen nedgang i salget som følge av at folk har fått ekstra utgifter, men kanskje en liten vridning av kjøpsmønsteret?

– Det kan virke som om kundene satser litt mer på litt dyrere og mer holdbare smykker. I stedet for å kjøpe flere sølvsmyk-

ker, så handler de nå kanskje et gullsmykke til omtrent samme pris?

Før jul går det alltid mye gullsmykker og klokker. I tillegg selges det mye Huldresølv, julepynt, Georg Jensen og andre pyntegjenstander. Og myten om mannen som

kommer rett før jul for å kjøpe den ene gaven han har ansvaret for, er slett ingen myte.

– Nei, det skjer hvert år, sier de to damene og ler. – Vi har faste kunder som har det som en tradisjon. Lille julaften kjøper de julegaven til kona.

Juletreff

Velkommen til LABOs juletreff

5. januar kl 17.00 på Nansethytta

Endelig kan vi invitere til juletreff igjen. Tradisjonen tro, men unntak av «coronaåra», lager LABO en tradisjonell og hyggelig juletreff for våre medlemmer med underholdning, gang rundt juletreet og loddsalg. Og selvsagt må vi rope på nissen. Nissen kommer med pakker til barna.

Nissejenta Cathrine står i spissen for LABOs juletreff. Nissejenta har med seg musiker og tryllekunstner, og de tre står for et morsomt program for barn og voksne.

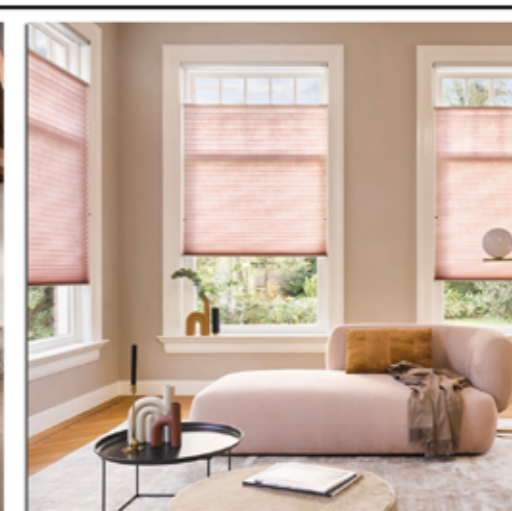
LABO holder pølser, kringle, kaffe/brus og dersom noen har småkaker de ønsker å ta med, så er de hjertelig velkommen til å gjøre det.

Påmelding til LABO:

Tlf.: 33 13 85 00 eller på e-post til alise@labo.no innen onsdag 28. desember.

Gratis adgang - Begrenset plass.

Alle som vil delta må melde seg på!

Gratis veiledning
Gratis Oppmåling
5års garanti
Barnesikring
PowerView Motorisering

Luxaflex

- Luxaflex solavskjerming gir deg muligheten til å designe og skreddersy produktene til dine vinduer.

- Velg mellom mange forskjellige design, produkter og tettheter.

- Kom innom butikken for å se og prøv produktene som står utstilt.

- Lag en avtale, så kommer vi på hjemmebesøk med prøvebøker og tar mål. Sammen ser vi på løsninger som passer best til dine behov.

- Maria står alltid klar til å hjelpe deg i butikken.

Hos oss får du:
20% Laborabatt
på Luxaflex og
5% Bonus

øya
Interiør Håndverk

GATER I LARVIK REKO-ringen på Torvet

SAVNER DU TORVSTEMNING?

Er du en av dem som savner den gamle torgstemningen på Torvet? Ønsker du å handle god og kortreist kvalitetsmat direkte fra produsenten? Da bør du ta en tur neste gang REKO-ringen besøker torget.

REKO står for «Rettferdig Konsum», og konseptet startet i Finland i 2013. Fire-fem år senere kom det til Norge, og er blitt en attraktiv og profesjonell salgskanal for småbønder og mathåndverkere. Her kan matprodusenter og forbrukere møtes og handle uten mellomledd. De finnes nå over 103 steder i Norge og har over 730 000 medlemmer på landsbasis. REKO-ringen besøker Torvet i Larvik torsdager kl. 18.00 i de fleste oddetallsuker. Hva som tilbys varierer litt etter årstid og sesong, men

TEKST OG FOTO: Myriam H. Bjerkli

før jul kan du blant annet handle pinnekjøtt, sukkerflesk, honning, ferske egg, gris, lammestek og julebakst.

En av dem som har vært med fra starten av i 2018, er Kjell Arild Lysebo, som kommer med honning og sukkerflesk fra Lunde Gård i Lågendalen.

– Jeg synes dette er et fint konsept, forteller han. – I begynnelsen hadde jeg bare med honning, men siden kona lager sukkerflesk, begynte vi å ta med det også. Han ler. – Og nå er det sukkerflesk jeg leverer absolutt mest av. Vi får mye skryt og positive tilbakemeldinger, det er en del av det positive ved å møte kundene direkte.

Siden produktene hans er sesongvarer, er han bare å finne på Torvet før jul. Det samme gjelder Bjørg Taraldlien Hopland fra Telemark-

lam, som kan skryte av å ha fått pris for å tilby spesielt godt pinnekjøtt.

– Pinnekjøttet fra Telemarklam er et rent naturprodukt, siden det kommer rett fra fjellet og ikke blir sluttfora på kraftfôr, forteller hun og viser meg en av pakkene med kjøtt. – Og i en slik pakke med pinnekjøtt på 1,5 kg, bruker vi stykningsdeler fra både lår, bog, ribber og sadel, slik at du får mye mer kjøtt enn det som er vanlig. Hun smiler fornøyd i kveldsmørket. – Jeg får veldig positive tilbakemeldinger og har mange faste kunder. En av kundene denne kvelden er Heidi Islann og sønnen Emil Islann Hansen.

– I dag har jeg bestilt pinnekjøtt og sukkerflesk, sier hun. – Jeg liker REKO-ring-konseptet og det er spennende med litt annen mat enn det du finner på paller i butikene. Dessuten er det hyggelig å møte produsentene direkte. Det er en morsom måte å handle på og

fint å vite hvor maten kommer fra.

En annen som også har vært med i REKO-ringen helt fra starten er Jorund Bjerkeli som leverer honning fra egen bigård. – Jeg deltar så sant jeg har honning å selge, forteller hun. – Vi gikk tom i våres, men nå er vi på plass igjen.

Ved siden av henne står Lena Stoa Johansen og Rakel Kise fra Foss søndre gård med blant annet økologisk gris og vaktelegg, og litt lenger borte denne mørke novemberkvelden er Tore Jardar Skjønsholt Wirgenes i full gang med å betjene kunder som har bestilt egg, gris og andre godsaker fra Virgenes Andelsgård.

ØNSKER DU OGSÅ Å HANDLE KORTREIST OG LOKAL MAT?

Da må du først melde deg inn i Facebookgruppen REKO-ringen Larvik. Deretter legger du inn det du vil bestille som kommentar under de forskjellige annonsene / facebookinnleggene. I annonsen finner du informasjon om hvordan varen blir produsert, pris, betalingsform mm. På utleveringsdagen betaler du for varene dine enten på forhånd eller ved utlevering.

Deretter er det bare å møte opp på Torvet til oppsatt tid, før du kan reise hjem med deilige varer direkte fra produsenten!

JULESKURKEN

ENDELIG ER

JULESKURKEN TILBAKE!

For fjerde gang kan man oppleve forestillingen «Juleskurken» på Munken, en forestilling som garantert vil sette publikum i julestemning. Forestillingene starter 10. desember og det blir spilt totalt åtte forestillinger, fordelt på to lag med barn.

TEKST: Myriam H. Bjerkli • FOTO: Myriam H. Bjerkli, Line Loholt

Foto: Myriam Bjerkli

Foto: Line Loholt

Ane Ringheim

I julenissens verksted er lekemakerne i full sving med å lage og pakke gavene til alle barna, og årets julenisse på «det blå laget» er atten år gamle Ulrik Waldemar Olsen. Han har vært med i teaterforeningen i rundt åtte år, og har spilt i både Juleskurken og en rekke andre oppsetinger.

– Jeg var i utgangspunktet på jakt etter en hobby, forteller Ulrik, – og fant ut at jeg elsker å spille skuespill. Så deretter har jeg blitt her. Ane Ringheim, som er styremedlem i Larvik Barne- og Ungdomsteater, er en av de mange frivillige som engasjerer seg for at forestillingen skal kunne gjennomføres. – Jeg har vært med siden 2015, og nå er det tredje barnet mitt som opptrer. Hun er 11 år, men jeg synes det er så gøy at jeg nok kommer til å fortsette også etter at hun er blitt for gammel.

De ca. 60 barna på scenen er i alderen 8 – 18 år, og Ane Ringheim gjør alt fra å sy kostymer til å bidra på greenrom, passe på alt fra at kostymene sitter som de skal til at de yngste får tatt seg et siste toa-

lettbesøk før de skal på scenen.

– Alt foregår på dugnad, sier hun, – og vi er heldigvis mange som bidrar, rundt en femti voksne. På systua har vi flere pensjonister som syr kostymer, vi har mange som snekrer og lager rekvisitter, en ivrig kafegjeng som sørger for servering, og mange som dekker alle de andre små og store oppgavene som må gjøres for at forestillingene skal gå som de skal.

I julenissens verksted finner vi også selveste Juleskurken. Han er spilt av 16 år gamle Liv Iza Synøve Augestad Heum, som til tross for sitt uskyldige utseende og unge alder, er dreven både som skuespiller og skurk. Hun har vært med på Juleskurken i alle de fire årene den har vært oppført i Larvik.

– Det er veldig morsomt, forteller hun – Fine sanger, en spennende historie og et budskap om at det ikke er gavene som er det viktigste.

Juleskurken er lat og gidder ikke å jobbe selv. Derfor stjeler han heller gaver som han putter i sekken til nissen. Og en av dem som skulle fått julegave er 11 år gamle Ellinor Ringheim Eriksen, eller Ingrid som hun heter i forestillingen.

– Begge søsknene mine har spilt her tidligere og moren min er med i dugnadsgjengen sier hun og smiler. – Så det er i grunnen blitt en familietradisjon.

13 år gamle Erik Berg Wroldsen spiller faren til Ingrid i teaterstykket. Også han har deltatt flere

ganger før.

– Jeg synes det er veldig gøy å stå på scenen, sier han. – Og «Juleskurken» er et veldig morsomt stykke å spille i.

– Vi har laget mange fine forestillinger, samtykker Ane Ringheim, – men jeg er spesielt glad i Juleskurken. Det er en flott forestilling med spenning, moro og fengende musikk. I tillegg er det flott å oppleve samholdet ungene imellom, hvordan de eldste støtter og hjelper de yngre, slik at de føler seg sett og løftet.

Julenissen og lekemakerne aner selvfølgelig ingenting om Juleskurkens dobbeltliv. De tror han er en vanlig, men dog noe lat, lekemaker. De virkelige problemene oppstår først når Julenissen er ute og leverer julegaver til barna på julaften. Da oppdager både han og andre at det er noe som ikke stemmer, og dermed starter jakten på Juleskurken.

Får de fanget ham? Det må du nesten se forestillingen for å få vite ...

LABO-medlemmer:
150,- for billett (både voksne og barn).

LABO har stand med lykkehjul før forestillingen lørdag 10. og søndag 11. desember.

Juleskurken spilles fra 10.-18. desember. Kl 14.00 i helgene og kl 18.00 i ukedagene.

Billetter kan kjøpes på kulturhuset Bølgens hjemmesider eller i døra på Munken.

LABO
magasinet

Ta kontakt!

Neste utgivelse kommer i feb./mars 2023!

Ta kontakt for bestilling av annonseplass eller for å få tilsendt annonseinformasjon for 2023.

Utgivelse: uke 9 • Annonsefrist: 13.02.23

**ANNONSEANSVARLIG: ARNT ERIK ISAKSEN - TLF. 411 61 619
arnt.erik.isaksen@flexkommunikasjon.no**

ESPENS
GRØNNE
HJØRNE

I hvert nummer vil hageentusiast, blogger og influenser Espen Skarphagen servere nyttige hage- og blomstertips til dere lesere. Espen Skarphagen, eller SkarpiHagen som mange kjenner ham som, har stor lidenskap for alt som spirer og gror. Han er en av Norges største influensere på hage og uterom med over 15 000 følgere på Instagram og over 10 000 følgere på Facebook. Han gir også ut podcasten «grontpodden».

PYNT FRA NATURENS SKATTEKISTE

Mange kjenner til teknikken med ulike sorter vintergrønt som bindes på en stabil halmkrans. Dette gir en robust krans som enkelt kan dekores på mange ulike måter. Halmkransen gir godt feste slik at det er enkelt å stikke inn kongler, greiner fra vrihassel eller gammel julepynt som kan løftes frem i lyset igjen.

Når høstmørket kommer smygende er det ekstra hyggelig å finne på hyggelige ting inne. Tiden fra senhøsten og frem til jul er spekket med aktiviteter for store og små, og en av dem er pynt og dekor! Har du funnet noen fine kvister, kongler eller en bunt med blåbærris på den siste skogsturen, er dette perfekte materialer å bruke i ulike typer dekorasjoner.

TEKST OG FOTO: ESPEN SKARPHAGEN/ ABC BRAND STUDIO.

FLETT DEG EN KRANS!

En annen og mer spennende teknikk er basert på fletting av myke grener. Her trengs det ikke andre hjelpemidler enn en god saks - i tillegg til en bunt med myke grener. Dette kan være årsskudd av frukttrær, sibirkornell eller villvin. Ofte kan det være litt vrient å komme i gang med å forme de første grenene, men ikke gi opp. Det blir enklere når de første rundene er på plass. Det er viktig å benytte smidige grener som ikke bryter når de bøyes. Etterhvert som teknikken sitter, er det enklere å eksperimentere med ulike typer av grener. Kransens uttrykk vil endres totalt avhengig av hvilken sort av grener du benytter. Med grener av bjørk eller rester etter beskjæring av drueranke, vil kransen kunne få et veldig rustikt og naturlig utseende.

Slik går du frem

Fletting av krans er gøy, og størrelsen kan justeres slik at du får den akkurat så stor du ønsker deg! Når du skal flette en krans på denne måten, vil det lønne seg at grenene er romtemperert. Da er de litt mykere, og dermed enklere å jobbe med. Alternativt kan de legges i lunken vann for å bli enda mykere. Ta den lengste grenen og bøy den rundt i en sirkel som tilsvarer størrelsen på kransen du har lyst på. Når ringen er dannet vikles grenen rundt seg selv. Hold godt fast mens neste

gren vikles rundt, slik at de ikke løsner fra hverandre. Etter at et par tre grener er viklet sammen låses de til en sirkel, og deretter vil det normalt gå lettere med de neste grenene. Nå er det bare å stikke inn nye grener, og flette videre til kransen er akkurat så fyldig som du ønsker deg. Ved å stikke de siste grenene inn på ulike steder vil formen på kransen kunne forsterkes. På dette stadiet er det mulig å gjøre den litt mer transparent i ytterkantene.

Dekortråd i gull, sølv eller bronse gir en fin effekt som varer til jul.

LAG ENKLE MOSEKULER

Skogmose er et fantastisk materiale å jobbe med, og kan skjule naken jord eller stygge pottes på 1-2-3. Har du tilgang til skog hvor det er lov å plukke, er dette en skatt som kan brukes til så mangt. Mange har også fjellknauser med mose i hagen eller nærområdet, så da blir det ekstra kortreist naturmateriale. Mosekuler er noe av det enkleste å få til med kun litt mose, og en tynn ståltråd som kalles myrtetråd. Den tynne ståltråden finnes i litt ulike farger, men den grønne er super, og vil knapt synes mellom mosen. Etter at kulene er laget kan de dekoreres med dekortråd eller andre elementer som tørkede blader, biter av lyng eller blanke blader fra for eksempel kristtorn eller mahonia.

Mosekulene er enkle å lage, og formes nærmest som en snøball. Sørg bare for at den grønne overflaten av mosen ligger utover rundt hele kula. Når den er presset lett sammen stikkes enden på myrtetråden inn i mosen. Deretter er det en kombinasjon av sammenpressing og vikling av myrtetråd, slik at kuleformen blir så rund som mulig. Når mosen vikles sammen er det lurt å se for

seg et garnnøste som surres rundt på alle kanter. Etter at mosekula er fast i formen, og så rund som mulig, festes myrtetråden.

SVIBLER PAKKET I MOSE

For mange er duften av svibler forbundet med advent og jul. De små vekstene er takknemlige å dyrke, og siden de har løken med all den næringen de trenger vil de tåle en del håndtering av roten. En gøy effekt er å pakke inn røttene på svibelen med mose. Med denne løsningen slipper vi å finne blomsterpotte, og svibelen kan enkelt plasseres på en skål, hvor den kan trekke opp vann ved behov.

Teknikken er den samme som med mosekuler, og alt du trenger er en fin bit med skogmose og litt myrtetråd. Legg mosen i hånden og deretter plasseres den lille rotklumpen på svibelen oppi, slik at mosen kan pakkes rundt jorden på alle kanter. Deretter presses mose, jord og røtter sammen som en snøball, før det surres sammen med myrtetråd. I etterkant vil det være fritt frem for å dekorere ut fra egen fantasi. Dekortråd i gull, sølv eller bronse gir en fin effekt som varer til jul.

SVIBELDEKORASJON

De ulike elementene vi har vært innom her vil være fine hver for seg, men kobles dette sammen har du en juledekorasjon på 1-2-3! I blomsterbuketter anbefales det ofte et oddetall ved et lite antall blomster, og det samme vil fungere fint her. Med tre svibler vil det være enklere å få et inntrykk av en harmonisk rund dekorasjon. Etter at sviblene er koblet sammen med små pinner inn i rotklumpen (dette skader ikke vekstene så sant pinnen ikke stikkes inn i løken) vil de kunne holdes sammen visuelt, med en liten flettet krans.

Mosekuler med litt ulike størrelser, vil ta igjen formen på sviblens røtter som er pakket inn. I tillegg kan det være fint med litt gammel julepynt, en morsom rot, kongler eller kanskje noen biter kanel og tørket appelsin, som gir en god duft. En slik dekorasjon med naturmaterialer er gøy å lage og svært rimelig. Tre svibler og litt ståltråd er ofte lett tilgjengelig i mange butikker før jul, og etter en skattejakt i naturen er mye gjort.

Nyansatte

THOMAS OMLID

1. oktober startet 44 år gamle Thomas Omlid i jobben som tømrer hos Boservice. Han har hele 25 års erfaring, og de siste åtte årene jobbet han hos Reidar Lund og Sønn. Det er med andre ord en erfaren mann som nå forsterker BoService-laget!

Thomas er en vaske-ekte Larviksgutt, født og oppvokst i Nevlunghavn. Med unntak av en kort periode der han bodde i en Laboleilighet i Haraldsgate, har han bodd hele livet i barndomshjemmet, der han nå bor sammen med samboer og deres ti måned gamle sønn.

– Stort annet enn jobb og familie blir det ikke tid til, sier han og smiler, – men det er helt greit. Jeg er en familiemann.

I Boservice har han foreløpig jobbet mest med reparasjon og skifte av vinduer, dører, tak og gulv.

– Jeg trives godt, forteller han. – I Boservice jobber jeg sammen med mange, så det er mer sosialt enn der jeg jobbet tidligere. Både kollegaene og kundene er hyggelige, og det gjør at arbeidsdagen går fort og jobben blir lystbetont.

HEINE THORKILDSEN

Heine Thorkildsen startet som prosjektleder i avdelingen Pro-

sjekt- og boligutvikling 3. oktober, og han har allerede funnet seg godt til rette. 31-åringen har tidligere jobbet tolv år som tømrer hos PDV-bygg i Sandefjord, samtidig som han tok fagskolen for å videreutdanne seg til nettopp den stillingen han nå har fått.

– Det var akkurat en slik jobb jeg ønsket meg, og det har startet veldig lovende, forteller han. – Jeg gjør alt innen prosjektarbeid, forteller han. – Det starter med å kartlegge behovene, hente inn og aksepterer tilbud, legge til rette for god gjennomføring og følge opp prosjektene til de er ferdigstilt.

Heine er bosatt på Helgerød i Sandefjord sammen med kone og deres datter på 2 ½ år. På fritiden driver han gjerne med Frisbeegolf og gaming.

– Datteren min er litt for liten til å game sammen med meg foreløpig, sier han og ler, – men snart ...

Egen pensjonskonto; dette må du vite!

Alle med innskuddspensjon har en egen pensjonskonto (EPK). Denne gir deg lavere gebyrer og bedre oversikt, men du må gjøre et valg:

1. Du kan velge å ikke gjøre noen ting. Da forblir din EPK hos den pensjonsleverandøren arbeidsgiveren din har en avtale med.
2. Du kan velge å flytte hele pensjonen til en annen pensjonsleverandør. Du velger selv hvilken pensjonsleverandør du vil ha.

Vi i Larvikbanken tilbyr rådgivning og forvaltning av din EPK, slik at du får mest mulig igjen for sparingen din.

Ta kontakt med oss, så hjelper vi deg gjerne!

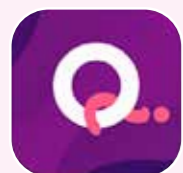

Nina Fevik Olimstad,
leder sparing og investering

10 SPILL OG APPER

SOM LETTER PÅ STEMNINGEN I MØRKETIDEN

Lange mørke kvelder innbyr til mer innetid og koselige aktiviteter. Vi har samlet morsomme og nyttige spill og apper som kan fylle vinterkveldene med familiehygge, konkurranser, mystikk og kanskje også litt lærdom.

QUIZ FOR ALLE

En runde eller tre med quiz hører julen til. Quizappen er en norsk app fylt med spørsmål for hele familien. Spørsmålene er delt inn i 12 kategorier og appen skryter av å inneholde mer enn 3000 spørsmål som alltid holdes oppdatert.

TEKST: ABC BRAND STUDIO

LØS GÅTER PÅ MOBILEN SAMMEN

Istedenfor at familien sitter på hver sin skjerm med hvert sitt spill finnes det morsomme mobilspill som hele familien kan spille sammen. Human: Fall Flat er et slikt spill. Her samarbeider deltakerne om å løse gåter fra hver sin mobiltelefon. Du blir sendt ut i fantasifulle drømmelandskap og må passere ulike hindringer for å låse opp en dør som gir tilgang til neste område. Spillet kan spilles av opptil fire deltakere og byr garantert på både utfordringer og latter.

KLAR FOR EN UTFORDRING?

Å gi hverandre utfordringer er morsomt for alle som liker å leke, uansett alder. Målet i spillet Beat that er å gjennomføre en rekke utfordringer mens de andre spillerne vedder på hvor mye du kommer til å klare. Spillet får deg garantert opp av sofaen og sannsynligvis får lattermusklene seg også en real treningsøkt.

KOS DEG MED EN BOK

Senk skuldrene ved å synke ned i en stol med en god bok på øret. Appen Nextory har et av markedets største utvalg av lyd- og e-bøker og er den eneste uavhengige lyd- og ebok-boktjenesten i Norge. I appen får du tilgang til mer enn 200 000 bøker, enten du foretrekker å lytte til dem eller å lese dem digitalt, online eller offline. Du finner spesielt mange bøker innenfor kategoriene krim, spenning, barnebøker, romantikk, romaner og biografier.

UTFORSK STJERNEHIMMELEN

Lite er så magisk som en stjerneklar nattehimmel og tar du med deg mobiltelefonen ut kan du utforske den enda mer. Det finnes flere gode apper å velge mellom, en av de mest populære er Star Walk 2. Den hjelper deg med å identifisere stjerner, stjernebilder, planeter, satellitter, asteroider og kometer i sanntid. Og i tillegg til å gi deg faktainformasjon om himmellegemene får du også myter og historier om de ulike stjernene og planetene.

NYSGJERRIG PÅ STRIKKING?

En rolig romjul gir tid til å utforske nye hobbyer. Strikking er i vinden og er du nybegynner kan appen Strikkehjelpen være en fin start. Her blir du forklart de mest brukte strikketeknikkene og du får tilgang til over hundre bilder som viser hva du skal gjøre steg for steg. For eksempel viser appen deg hvordan du legger opp, øker og feller masker, hvordan du strikker rette og vrang masker, og strikker vrangbord, perlestrikk og knapphull. I tillegg får du en ordliste med 31 nyttige forkortelser.

ÅRETS MORSOMSTE BARNESPILL

Slide Quest er en moderne variant av det klassiske labyrintspillet fra BRIO. Her må det samarbeides for å komme i mål og få spilllets ridder trygt gjennom brettet, forbi skumle skurker og uten å falle ned i hullene og miste liv. Spillbrettet må balanseres riktig for å få det til og spillet inneholder hele 20 ulike nivåer.

KOM DEG UT AV HUSET

Escaperooms har blitt kjempepopulært de siste årene, og med brettspillet Escape your house kan du gjenskape spenningen hjemme hos deg selv sammen med familien din. Klarer dere å komme dere ut av huset i tide? Spillet består av seks spennende oppdrag, en dørlås og en timer. Til hvert oppdrag har dere 15 minutter på å rømme fra huset. Her må alle jobbe sammen for å løse oppgaver som er plassert ulike steder i huset, slik at dere finner nøkkelen som åpner låsen.

LØS EN KRIMGÅTE

Liker du en god krimhistorie? Da kan Chronicles of Crime være det perfekte brettspillet for deg. Spillet er et engasjerende samarbeidsspill hvor du får rollen som detektiv for å løse krimgåter. Det nyskapende spillet er på engelsk og krever at du laster ned en gratis app som aktivt skal brukes mens dere spiller. Gåtene i spillet har varierende vanskelighetsgrad og løsningene endrer seg fra gang til gang, slik at du kan spille det mange ganger uten å gå lei.

ER DU EN TANKELESER?

Wavelength ble kåret til vinner av Årets Sel-skapsspill 2021/22 og er et morsomt spill å teste ut når vennegjengen eller storfamilien er samlet i julen. Spillet går ut på at to lag konkurrerer om å lese hverandres tanker. Spillereglene er enkle, og stemningen blir både intens og god når laget sammen diskuterer seg frem til riktig løsning. Vel-dig gøy i store grupper på opptil 12 spillere, men kan også spilles med 2-3 personer.

Vurderer du å kjøpe deg en splitter ny bolig?

HVA ER FORDELENE?

I annonser og prospekt florerer det av ord som du ikke bruker om du kjøper deg en enebolig. Skal du derimot flytte til et borettslag, er det greit å ha kontroll på begrepene. Nå fristes vi av mye nytt som bygges i Larvik.

Fordelen med en ny bolig er at du slipper utgifter til vedlikehold i mange år. Prognosesentere anslår at vedlikehold koster i snitt kr 31.000 årlig for en enebolig. Mange har vel kjent på at det stadig er noe som bør fikses. Kommer du fra enebolig har du selv stått for snømåking, gressklipping og utvendig vedlikehold. Slikt blir tatt hånd om av borettslaget via innleid hjelp. Nye boliger er også mindre vedlikeholdskrevende, og du kan tilpasse boligen til dine behov og gjøre endringer som passer din smak. Det er mange valgmuligheter når du kjøper ny bolig. For eksempel om du ønsker et annet kjøkken. Det kalles tilvalg. Nye boliger er godt isolerte har fremtidsrettede energiløsninger, som gir lavere energiforbruk og lavere strømregninger. Hvem har ikke bekymret seg for strømregningen? Strøm er ikke gratis i nye boliger heller, men med naboer rundt deg, nytt bygg og nye løs-

ninger, er det en annen verden. Et topp moderne ventilasjonsanlegg gjenvinner varmen og skaper et godt innneklima. Nye boliger selges til fastpris, og du kan vurdere budsjettet ditt og finne ut hva du har råd til og lyst på i ro og mak, uten de hektiske budrundene.

HAR DU KONTROLL PÅ BOLIGSPRÅKET?

Kjøpesummen er fordelt på innskudd og fellesgjeld. Innskudd er den summen du selv må stå for, enten via penger du har på «bok», eller eget lån i banken. Fellesgjeld er den andre delen av kjøpesummen. (Fordelingen kan være for eksempel 40/60% eller 50/50%.) Fellesgjelden er den gjelden som borettslaget har i fellesskap, der du må stå for lånekostnadene for din andel og med det er borettslaget som tar opp dette lånet, så er det ikke så mye risiko for bankene, og de kan derfor tilby 20 år med avdragsfri-

het og gunstig rente. I tillegg så er boligene tilknyttet LABO forsikret slik at ingen skal risikere å stå igjen med å betale for naboens gjeld. (Det er også en forsikring for tilfeller hvor ikke alle boligene blir solgt.)

Fellesgjelden betjenes med en månedlig innbetaling - felleskostnaden, denne krever boligbyggelaget inn på vegne av borettslaget. I tillegg til kostnadene ved din andel av lånet, blir også utgifter til tv/internett, kommunale avgifter, bygningsforsikring og all drift og vedlikehold lagt til felleskostnadene. Felleskostnader er altså: kostnadene ved din andel av lånet, pluss din del av driftsutgiftene i borettslaget.

Det er jo ulikt hvor mye penger folk har på «bok», og hva folk får for det de selger (om det ikke er første bolig). Er du av dem som sitter på store verdier, er det en

mulighet å betale ned på fellesgjelden. Denne ordningen heter IN – individuell nedbetaling. Betaler du mer, blir felleskostnadene på din andel mindre, og det blir mindre du må ut med hver måned. I eksemplet viser vi hvor mye du må betale i måneden om du beholder din andel av lånet eller om du betaler inn en million ekstra. (se eksemplet i faktaboks)

En faktor det er viktig å tenke på, er jo at renta påvirker kostnadene dine uansett om det er ditt lån eller borettslagets lån. Vi er litt rustne på renteøkning nå, i og med det har vært lite av det de siste årene, men den siste tiden har vi fått smake på det. Før du hopper på drømmeboligen, må du se på fordeler og ulemper for deg, og om du har råd til boligen med en renteøkning. Du får rentefradrag på begge lån. For tiden er det mange nye boliger å velge i, og mange flere kommer. LABO har bygd boliger i Larvik siden 1946.

IN – INDIVIDUELL NEDBETALING

Har du mer egenkapital enn til innskuddet kan du nedbetale mer på fellesgjelden og dermed få ned de månedlige kostnadene. IN kan avtales 2 ganger i året.

«EN MILLION»

Her kommer et eksempel på hvor mye det utgjør på felleskostnadene om du betaler en ekstra million i innskudd.

Leilighet C-H0203 i Denja Hage har en totalpris på kr 4.606.132. Fordelingen på innskudd og fellesgjeld er: kr 1.840.000, - i innskudd og kr 2.760.000, - i fellesgjeld.

1. Dersom man beholder denne fordelingen vil felleskostnadene de første 20 årene være kr 11.519, - pr mnd.
2. Dersom man betaler ned via IN kr 1.000.000, - på andelen fellesgjeld vil de månedlige felleskostnadene reduseres til kr 8.727, -
3. Dersom hele fellesgjelden innfris vil de månedlige felleskostnadene reduseres til kr 3.814, -

Eksemplet er basert på en lånerente på 3,35%. Driftskostnadene er stipulert ut fra 2022 priser.

aqua
VVS senteret
tel 980 29 999

24-timers vakt

Vi er tilgjengelig på telefon hele døgnet. Ring oss gjerne om det er noe du trenger hjelp til.

MEDLEMSFORDEL

25 % rabatt på forbruksmateriell, rabatterte timepris og alltid 5 % bonus på toppen.

Rørlegger **AQUA VVS SENTERET AS** ble stiftet i 2001 og er en del av Rørkjøp-kjeden.

Alle ansatte hos **AQUA VVS SENTERET AS** har svennebrev. Vi har også alle lovpålagte sertifikater/kurser som kreves eks. varmearbeidersertifikat fra Norsk Brannvernforening. Firmaet er godkjent for ansvarsrett i tiltaksklasse 1 og 2.

AQUA VVS SENTERET AS er en mesterbedrift som også har sertifikat for FFV (Fagråd for våtrom) som faglig leder samt alle ansatte har godkjenningsbevis for rørlegger fra FFV. Vi er også sertifisert for bygging/installasjon av mindre avløpsanlegg og infiltrasjonsanlegg.

Firmaet har også ADK-S 1 som er relatert til grøfter og innlegg. Vi har vårt arbeidsområde innen sanitær og vannbåren varme/varmepumper. Vi driver også med rørleggerarbeider på nybygg, rehabilitering, vannbåren gulvvarme samt varmepumper luft til vann, og tradisjonelle borrehullspumper.

AQUA VVS SENTERET AS
Torsvang 4, 3271 Larvik
Tlf. 930 64 850 / Mob. 980 29 999
E-post: aquavvs@online.no
www.aquavvs-senteret.no

FORDELING AV FELLESKOSTNADER

TEKST: JANNE BALBERG KVISVIK, JURIST LABO
FOTO: LINE LOHOLT

For å dekke løpende utgifter til daglig drift og for å kunne betale på renter og avdrag på lån, trenger borettslagene og eierseksjonssameiene inntekter.

Inntektene får de gjennom innbetaling fra andelseierne/seksjonseierne – i form av felleskostnader. Hver enkelt betaler således felleskostnader for å dekke sin del av de samlede kostnadene laget har.

Men hva er egentlig felleskostnader og hvordan skal kostnadene fordeles?

UTGANGSPUNKT OG ENDRING AV FORDELINGSNØKKELEN

Utgangspunktet for fordeling av felleskostnader er at alle kostnader fordeles etter den fastsatte fordelingsnøkkelen. I borettslag skal fordelingsnøkkelen fastsettes etter verdiforholdet mellom boligene eller etter andre retningslinjer som fremgår av bygge- og finansieringsplanen. I eierseksjonssameier er gjerne sameiebrøken fastsatt etter areal, slik at større leiligheter betaler forholdsvis mer enn små, men den kan også være fastsatt etter verdi eller på annen måte.

Fordelingsnøkkelen skal i utgangspunktet ligge fast og det skal mye til for å få endret denne. I borettslag er det gitt en snever adgang til å endre fordelingsnøkkelen dersom endringer av boligene eller eiendommen fører til at

verdiforholdene mellom boligene endres vesentlig. Det er således et krav både om at det skal skje en endring på eiendommen og at dette medfører en vesentlig endring av verdien. Et eksempel fra rettspraksis er et borettslag med 148 boenheter hvor generalforsamlingen vedtok å bygge balkonger utenfor 114 av leilighetene. De leilighetene som ikke fikk balkong fikk da krav på reduserte felleskostnader som følge av at leilighetene som hadde fått balkong hadde fått et vesentlig tillegg i både bruksverdi og salgsverdi, og fordi påkostningen ensidig begünstiget de andelseierne som hadde fått balkonger. Fordelingen kan også forandres dersom alle som blir berørt av endringen gir sin tilslutning.

I eierseksjonssameiene er eierbrøken som utgangspunkt satt en gang for alle. Det er eierbrøken som utgjør grunnlaget for fordelingen av felleskostnader med mindre noe annet er fastsatt i

vedtektene. En endring av eierbrøken vil kreve full enighet – altså tilslutning fra samtlige eiere, og en endring eller innføring av en ny fordeling av felleskostnader gjennom vedtektene vil kreve samtykke fra dem som skal betale en høyere andel av felleskostnadene enn eierbrøken tilsier.

HVA ER FELLESKOSTNADER?

Borettslagsloven har ingen definisjon av hva felleskostnader er, men eierseksjonsloven angir i § 29 det utgangspunktet at «kostnader med eiendommen som ikke knytter seg til den enkelte bruksenhet, er felleskostnader». Felleskostnader er med andre ord avgrenset mot særkostnader, som er de kostnader som direkte kan tilbakeføres til en bestemt bruksenhet og bruken av den. Felleskostnaden vil kunne omfatte kostnader til ytre vedlikehold av bygningsmassen, vedlikehold av innvendige fellesarealer, utgifter knyttet til bruk av fellesarealer, kommunale avgifter, strøm til fellesareal,

byggningsforsikring, samt administrative utgifter, herunder forretningsførerhonorar. I borettslag er nedbetaling av fellesgjelden en vesentlig del av felleskostnadene. Felleskostnadene er ikke begrenset til å dekke de faktiske løpende kostnadene boligselskapet har, det kan også legges inn noe til sparing til fremtidig vedlikehold. Å ha noe oppsparte midler gir både styret handlingsrom til å handle raskt hvis det skjer noe uforutsett og det gjør at man ikke trenger å øke kostnadene betydelig når behovet for vedlikehold oppstår.

FORDELINGEN

Som nevnt innledningsvis er hovedregelen at felleskostnadene skal fordeles etter den fastsatte fordelingsnøkkelen. Det betyr at den som eier en garasjeseksjon i kjelleren også må være med å betale dersom taket må utbedres, og at den som ikke har barn er med og betaler for vedlikehold av lekeplassen. Både borettslagsloven og eierseksjonsloven åpner derimot for at visse kostnader kan fordeles etter nytte eller forbruk.

Fordeling etter forbruk er sjelden problematisk så lenge forbruket enkelt kan måles, f.eks. vann og strøm. Det har også utviklet seg en praksis for særfordeling av kostnader til tv/bredbånd per bruksenhet fremfor etter brøk.

Utfordringene knytter seg derfor mest til unntaket fordeling etter nytte. Forutsetningen for en avvikende fordeling her er at særlige grunner taler for en fordeling etter

nytteten for den enkelte. Det er i rettspraksis lagt til grunn at unntaket «særlig grunner» skal tolkes meget snevert. Det skal derfor mye til før man kan få endret fordelingen. At fordelingen er urimeelig eller urettferdig holder ikke. I en kjent dom la Høyesterett til grunn at kostnadene med utskifting av heis skulle fordeles på alle seksjonseierne, også de som bodde i bygg uten heis. Bakgrunnen var at dette var eksisterende anlegg og driftskostnadene knyttet til heisen hadde hele tiden vært en del av felleskostnadene fordelt etter brøk. Med bakgrunn i dommen må man kunne legge til grunn at fordeling etter nytte i liten grad er aktuell for kostnader knyttet til eksisterende anlegg og at unntaket ikke får anvendelse for vedlikehold av eksisterende fellesareal og felles infrastruktur. Unntaket vil derimot kunne komme til anvendelse på nye fellestiltak som bare kommer enkelte bruksenheter til gode. Slike kostnader er det normalt grunnlag for å særfordele.

AKTUELT EKSEMPEL – ELBILL-LADING

Et praktisk eksempel på kostnadsfordeling ser man i forbindelse med etablering av el-billading. Her er det i forarbeidene lagt til grunn at det er de alminnelige reglene om fordeling av kostnader som skal legges til grunn, og lovgiver har derfor ikke valgt å fastsette egne regler om hvordan kostnadene til lading skal fordeles. Da alminnelige reglene vil derimot kunne gi en fordeling av kostnadene som dels vil gå etter brøk, dels

etter nytte og dels etter forbruk:

- Dersom etablering av elbillading betinger en oppgradering av strømmettet er dette en kostnad som vil gagne alle ved at strømkapasiteten i laget vil øke. Kostnaden skal derfor fordeles etter fordelingsnøkkelen.
- Etablering av infrastruktur til elbillading vil derimot kun være til nytte for de som har mulighet til å parkere på eiendommen. Er det kun noen eiere som har rett til parkering skal kostnaden fordeles på disse, dvs. etter nytte. Har alle rett til å parkere og dermed potensielt kan få nytte av ladeinfrastrukturen, skal kostnaden fordeles på samtlige.
- Innkjøp og montering av ladepunkt vil gjerne være en kostnad for den enkelte og noe den som ønsker å etablere dette på «sin» plass må betale for. Har man ikke faste plasser vil innkjøp og montering derimot være en felleskostnad som fordeles etter hovedregelen (fordelingsnøkkelen) dersom alle har eller kan få rett til å parkere, eller etter nytte dersom kun noen har slik rett.
- Strømforbruk er derimot en kostnad som skal fordeles etter forbruk, slik at den som benytter seg av et ladepunkt skal betale for sitt forbruk enten gjennom et fast månedlig beløp basert på antatt forbruk/kostnad eller ved at det faktureres direkte for faktisk forbruk.

Vi utfører alt innen :

- Vann og avløpsanlegg
- Planering og masseflytting
- Grunn- og fundamenteringsarbeider
- Graving og sprengning

INGENIØR OG ENTREPRENØRFORR.
H.&K. SANDNES AS
TLF. 33 12 52 77 - LARVIK

Alt har en ende, og etter nesten tretti år er min fartstid som journalist for LABOmagasinet over. Når siste sak til dette nummeret er levert, sender jeg stafettspinnen videre til nye og sultnere krefter.

Det er høyst frivillig, det er en tid for alt.

I løpet av årene jeg har bidratt til magasinet, har jeg hatt en rekke flotte opplevelser. Jeg har fulgt mange av byens boligprosjekter på pulsen, fått førstehånds innsikt i flere av byens flotteste boligkomplekser, jeg har møtt en rekke mennesker som har bidratt og betydd noe for byen vår. Jeg har skrevet om medlemsavtaler, byens perler, og gater, besøkt butikker og restauranter. Jeg har ødelagt altfor dyre sko på gjørmete byggeplasser, snublet i iskalde skibakker og gått meg vill blant juletrær langt oppi Lågendalen. Jeg har blitt servert kake i Bøkekroa, skolebrød på Majas og grønn te på Hungry Heart. Jeg har gjennom to år med korona-epidemi avholdt intervjuer ute i det fri, intervjuet folk på to meters avstand og overtalt dem til en to minutters foto-seanse uten munnbind. (Unnskyld FHI) Jeg har glemt igjen skriveblokka på jeg vet ikke hvor mange, merkelige steder, (men fått den tilbake hver eneste gang), gjort tabber og skrevet dumheter. Og ikke minst: Jeg har fått hundrevis av hyggelige tilbakemeldinger, og jeg håper jeg har møtt og beskrevet hvert eneste intervjuobjekt

med den respekten og varmen de fortjener.

For den beste delen av jobben er at jeg har fått kommet hjem til et stort antall hyggelige LABOmedlemmer. De yngste bare noen måneder gamle, de eldste nærmere 100. Og enten de har bodd i de trangeste og små leilighetene, eller de flotteste store, har de alle vært både hyggelige og imøtekommende. Nedpå og normale, selv når de har bodd i øverste etasje med utsikt over hele byen. Folk fra Larvik er rett og slett hyggelige!

Jeg har drukket kaffe med dem på kjøkkenet eller stuebordet, og ofte fått en unik innsikt i livene deres. Mange har delt rundhåret av både gleder og sorger, ofte mye mer privat enn det som har kommet på trykk i bladet. Det har vært en gave. Selv er jeg ansiktsblind og husker dessverre ikke så mange av ansiktene – tilgi meg derfor hvis jeg ikke hilser dersom jeg møter noen av dere på byen – men jeg har lagret hver eneste, spennende, rørende og interessante historie! Slikt er gull, både for en LABOjournalist og for det som kommer til å bli en større del av livet mitt framover, som krimforfatter.

Det er nemlig derfor jeg slutter. Ikke for å få mer tid til å ligge på sofaen, men for å få mer tid til å spekulere ut fiffige drapsmetoder, spennende plott og intriger. Jeg har fremdeles så mange igjen å drepe og jeg fyl-

ler 60 år på nyåret. Det er på tide å gjøre mer av det jeg virkelig vil. (Som høres hyggeligere ut enn «Jeg må få opp farten dersom jeg skal rekke å få utgitt alle bøkene jeg vil skrive før jeg dør ...») Men uansett ordvalg; jeg har et forlag å drive og en rekke bøker å skrive, og selv om det har skjedd mye på disse årene så har ikke døgnet fått flere timer. Det føles derfor helt riktig å gå videre nå.

Gleden over å starte et nytt kapittel, er likevel blandet med vemod. Jeg kommer til å savne møtene med hyggelige LABOmedlemmer og jeg kommer til å savne de som jobber på LABO. Det er en skikkelig fin gjeng, som jeg har hatt stor glede av å bli kjent med. Så vel jurister og snekkere, som markedsjefen og LABODirektøren, har taklet en løsmunnet og småsarkastisk, og noen ganger i overkant distre journalist. Og ikke minst, sørget for at det alltid har stått en kald halvliter Pepsi Max i kjøleskapet under redaksjonsmøtene.. For uten den slags drikke, fungerer denne journalisten ikke ...

Da gjenstår det bare å ønske min etterfølger lykke, lykke til, samt sende en stor takk til LABO, og til alle dere som leser og har lest, som har korrigert, rettet og skrytt.

Og selvfølgelig til dere alle: En riktig, deilig jull!

Vennlig hilsen
Myriam H. Bjerkli

Morosider

SUDOKU

lett

3	8		1				4
		2	6				7
			4	8	7		3
2	1		4		2	3	9
4	9	5		6			6
6			8	5	4		
	7				6	8	
8		7					9
							2

middels

	4			1			3
				5			7
5	6			2	8		4
1		2	7				8
8	2					9	6
3			1	8			7
3	6	1					9
4	7			8			
8			5				4

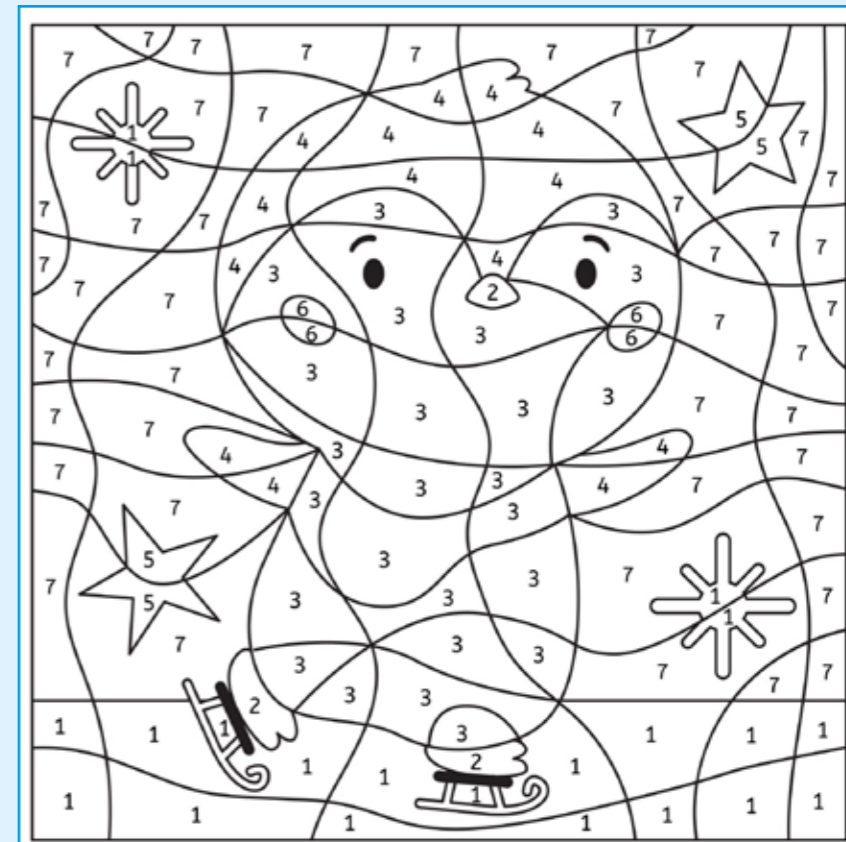
vanskelig

	6			1	9		7
1				7	2	3	
8					4		6
	1	8		2			4
7			4				9
9			1			7	8
6	7						4
	5	1	6				9
8	9	3					2

LØSNING:

	lett	middels	vanskelig
3	8	7	5
5	4	2	6
9	1	6	4
7	6	8	1
4	9	5	3
6	2	3	8
1	7	3	2
8	5	4	7
5	6	1	9
2	1	8	7
4	7	3	6
8	9	5	2

FARGELEGG ETTER NUMMER

**HJELP
DEN LILLE
DINOSAUREN
MED Å FINNE
MAMMAEN
SIN**

Kryddersirup

til hjemmelaget gløgg

Lise Finckenhagen finner julekrydder og lager en sirup som basis for gløgg. Den varme juledrikken kan lages med vin, sider eller eplemost.

INGREDIENSER

Kryddersirup
2 dl sukker
4 dl vann
2 stjerneanis
1 ts hele grønne kardemomme-kapsler
1 vaniljestang
2 biter kanelstang
12 nellik eller allehånde
4 skiver frisk ingefær

Tilsettes

ca. 1 liter rødvin, hvitvin, eplesider eller eplemost

SLIK GJØR DU

Bland alt i en kasserolle, og la det koke til laken får sirupkonsistens, ca. 10-15 minutter. Tilsett ca. 1 liter rødvin, hvitvin eller en forfriskende eplemost. Varm alt forsiktig opp, men pass på så det ikke koker.

Denne sirupen kan blandes med rødvin, hvitvin, eplesider eller eplemost.

Et annet alternativ er å erstatte sukkeret i oppskriften med 3 ½ dl saft etter ønske som for eksempel solbær til rødvingløg eller rabarbrasaft til hvitvingløg, eller en annen bær/fruktsaft. Den fruktige gløggessensen kan selvsagt også blandes ut med vann.

Uansett hva du velger må du huske at alkoholholdig gløgg bare skal varmes forsiktig.

Chai Latte

Hjemmelaget

Hjemmelaget Chai latte
Chai latte er en deilig aromatisk krydderte med melk, fra India. Chai betyr te på indisk, og denne har en søt og rund smak. Ikke er den vanskelig å lage heller.

4 pers

INGREDIENSER

8 dl vanlig frokost te
2 dl melk
1 ss mørkt muscovadosukker
2 stk kanelstang
2 stk stjerneanis
2 ts nellikspiker
1 ts hele pepperkorn
2 ts hele kardemommekapsler
2 skiver fersk ingefær

SLIK GJØR DU

- 1 Kok opp teen sammen med melk, muscovadosukker, alle krydderne og fersk ingefær. Smak eventuelt til med mer sukker.
- 2 La det stå og trekke på svak varme så aromaene i krydderet får utviklet seg. Jo lenger du lar det stå, jo mer smak.
- 3 Sil drikken og server den i små glass. Småkaker er perfekt ved siden av.

Varm melk med julekrydder

God og varmende drikk mens vi venter...

INGREDIENSER

5 dl lettmeik
1 ts malt kanel
½ ts malt kardemomme
¼ ts malt nellik
¼ ts malt ingefær
1 ts vaniljesukker
2 ss kaffelikør (kan sløyfes)
½ dl kremfløte

SLIK GJØR DU

- 1 Hell melk, krydder og vaniljesukker i en kasserolle. Varm sakte opp til under kokepunktet, mens du rører.
- 2 Sil melken og tilsett kaffelikør om du ønsker.
- 3 Server straks med litt pisket krem.

Alt du vil se på ett sted

Nyhet! Nå med TV 2 Play

Du som bor i et sameie/borettslag kan velge inn strømmetjenester som HBO Max, Viaplay, Discovery+ med mer i TV-pakken din. Valget er ditt – og du kan bytte så ofte du vil! Nå har du også fått TV 2 Play inkludert i Telenor T-We. Les mer på telenor.no/valgfrihet

KJENTFOLK

Vi er din lokale
boligmegler

aktiv.

Gry
906 21 975

Aleksander
975 92 250

Heidi
996 24 698

Markus
908 35 213

Ruth Iren
992 57 756

Lars Erik
478 92 666

Foto: Arve Kern

Selge bolig i 2023?

Vær tidlig ute og start salgsforberedelsene allerede nå. Vi gir 1/2 pris på tilretteleggingsgebyret for LABO-medlemmer, og de beste råd fra erfarne meglere til hvordan oppnå høy salgpris. Ta kontakt for en hyggelig beforing.

Prinsegata 2, 3251 Larvik

T: 33 13 85 00

E-post: larvik@aktiv.no

www.aktiv.no

Hva kan du spare på medlemskapet ditt?

HUSK! Bonus får du i tillegg til rabatter og gjelder for alle kjøp, også tilbud og kampanjer. For å få bonus må du ha aktivert medlemskortet ditt, og bruke medlemskortet eller registrert bankkortet ditt ved kjøp.

Elveveien 130, Larvik,
tlf.: 33 11 50 70,
dekkspesialisten.no

Tlf.: 930 64 850
Vakttelefon: 980 29 999

Elveveien 135, Larvik
Tlf.: 33 19 96 10

proff1.no
Løkka 8, Larvik
Tlf. 33 38 18 90

LABO.fordelerformedlemmer.no
Tlf.: 03712

Sanden 2, Larvik
bolgenkulturhus.no

polarkraft.no
Tlf.: 02006
kunde@polar.no

Løkka 6, Tlf.: 33 13 49 70
Bohus.no

- advokattjenester for medlemmer

Tlf.: 21 41 67 67
legalis.no

LABO.fordelerformedlemmer.no
- Tlf. 21 49 78 50

MEDLEMSFORDEL

5 % bonus på dekk.
Dekshotell kr 850,- (NB! ikke bonus på dekkhotell)

Forbruksmateriell - 25%
Rabattert timespris: 640,-
5 % bonus

20 % rabatt
5 % bonus

- 5 % bonus
- 50 % rabatt på Essve skruer, fug og lim
- Opptil 50 % rabatt på maleverktøy
- 20 % på Helly Hansen sko og klær

Medlemspriser på hotell

15% rabatt på Bølgens egne forestillinger. Rabatt på kino hver torsdag og rabatt på forestillinger i regi av Riksteateret.

Medlemspriser. Ingen forskuddsbetaling, ingen skjulte påslag eller bindinger

10 % rabatt
5 % bonus

(Nettbutikk for inspirasjon, ingen rabatt og bonus på netthandel)

Medlemspris per time kr 1675,- inkl. mva
5 % bonus

2% bonus og gode medlemspriser

modena®
FLISER

modena.no

Alltidrenbil.no
Ha kortnr. klart

Larvik: Lågaveien 6, Larvik
Tlf: 33 13 23 00
Stavern: Terneveien 2, Stavern
Tlf: 33 13 99 66

Nansetgata 89, tlf.: 33 18 30 15
sommerfeltelektro.no

thonhotels.no

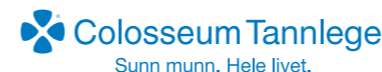
Torget 4, Larvik
closeup.no, tlf.: 975 38 000

avarnsecurity.no

Buggesgate 3
Tlf.: 96 00 99 50

Fordelerformedlemmer.no
Tlf. 02658

TILBORDS

Tilbords.no

Heggdalringen 11, Larvik
novasolo.no

Kongegata 17

NETTBUTIKKER

Apotekhjem
Stayhard herreklær
Lindex
Lekia
Babyshop
Bubbleroom
Devold
Flügger

Har du ikke smarttelefon. Send melding til 1963 og du får en bekreftelse på medlemskapet på sms.

Last ned appen vår. Du får oversikt over dine medlemsfordeler og har medlemsbeviset lett tilgjengelig.

MEDLEMSFORDELER

10 % rabatt
5 % bonus

Abonnement:
Medlemspris 299,- pr mnd

5 % bonus på alle kjøp

15 % rabatt på el-materiell
kr 100,- i rabatt på timeprisen
5 % bonus.

12 % rabatt på ordinær pris

5% bonus på alt.
Medlemskampanjer.

5 % bonus
Medlemspris 379,- pr mnd.
10 % rabatt på tilleggskomponenter.

Luxaflex solskjerming 20% rabatt og 5% bonus
Metervare gardin 20% rabatt og 5% bonus
Øvrige varer 5% bonus

10 % rabatt, 5 % bonus

5 % bonus

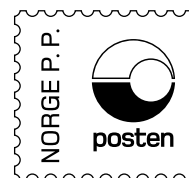
20% rabatt og 5% bonus i butikk

10% rabatt

Husk at for å få bonus må du bestille via Min side.

Må levere inn kvittering til LABO for å få bonus. Midlertidig løsning.

Returadresse:
Larvik Boligbyggelag
pb. 263, Prinsegata 4
3251 LARVIK

MEDLEMSFORDELER HOS BYGGMAKKER LARVIK EKSPERTHJELP OG BONUS

SOM MEDLEM FÅR DU:

**5% BONUS
PÅ ALLE KJØP**

SLIPP LØS HÅNDVERKEREN I DEG

Nordmenn er verdensmestre i oppussing, og alle verdensmestre trenger et støtteapparat.

- Dyktige fagfolk som gir gode råd
- Bare produkter av høy kvalitet
- Konkurransedyktige priser og gode tilbud
- Formidling av de beste håndverkerne om du vil ha jobben gjort fiksferdig
- Tilhengerutlån eller hjemtransport
- Praktiske tjenester som gratis tak og vindussjekk
- Fleksible betalingsløsninger

LARVIK
Øya 6, 3262 Larvik
Tlf: 33 13 23 00 - 7-18 (9-15)

BYGGMAKKER

www.byggmakker.no

*Husk å vise frem medlemskortet for å få rabatt og bonus. Medlemsrabatt gjelder ikke varer på tilbud eller til fast lavpris.